

Лада Лузіна

ЧАРІВНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНОК

Обкладинка — фотограф Ганна Семенова,
дизайнер Ірина Підліпська

Харків
«ФОЛІО»
2020

Зміст

Передмова	7	Чарівні трави	37
Як українські дівчата сватали парубків	9	Жіноче свято «Гонити шуляка»	39
Брикси — українське «8 березня»	11	Купала — весілля Води та Вогню	41
Відьма — національна героїня	13	Від Першої до Третьої Пречистої — Дні жіночої сили	43
Чарівна паличка — прядка	15	Вбирати Чортополох 1 вересня	45
Рушник і вишиванка	17	Жіноче свято Покрова	47
Жіноче свято — Колодій	19	Дні жіночої Долі	49
Чарівний горщик каші	21	Суджений у вечір на Андрія	51
Обливання жінок водою для виклику дощу	23	Ворожіння на балабушках	53
Королева травня	25	1 січня — перший день року	55
Вінок для русалоньки	27	Календар зимової ворожби	57
Бабин Великдень	29	Ворожіння на Святки	59
Голі дні	31	Ворожіння на свічці, яка плаває	61
Зілот-день. Збирання чарівних трав!	33	Ворожіння на рукавичці	62
Чарівні трави	35	Ворожіння із зав'язаними очима	63

У ЗАПОВІДЕЙ НЕЖОНАТИМ.

Заповідь ДЕСЯТА.
Не одружайся з довготелесою
бо і поцілувати жінку не зможе.

Як українські дівчата сватали парубків

Французький інженер Гійом ле Васер де Боплан, подорожуючи Україною на початку XVII століття, описує дуже цікавий звичай:

«В Україні, всупереч усім народам, не парубки сватають дівчат, а дівчата пропонують їм свою руку й майже завжди досягають своєї мети... Їм допомагає особливий забобон».

На жаль, мсьє Боплан не уточнює, коли саме, в який день року українські дівчата так впевнено брали на абордаж женихів. Але ж сам історичний факт жіночого самосватання не має сумнівів та неодноразово засвічений у нашій історії. Майже до XVIII сторіччя українка мала змогу навіть врятувати життя засудженому до смерті — їй достатньо було оголосити, що вона бере його до шлюбу. У такому випадку страту скасовували... та чоловіка засуджували до законного шлюбу! Причому відмовитися від цього шлюбу він не мав права. Також, як і будь-який засватаний парубок — якщо вже дівчина наважувалася на цей відчайдушний крок та приходила до коханого зі сватами, «дати гарбуза дівчині» вважалося неприпустимим гріхом.

В пам'ять про цю прекрасну народну традицію збереглася пісня:

*Ой, прийшла Маруся, стала біля ліжка:
— Прийміть мене, мамо, я ваша невістка.
Ой, прийшла Маруся, стала коло столу:
— Прийміть мене, мамо, я люблю Миколу.
Ой, прийшла Маруся, стала у куточку:
— Прийміть мене, мамо, за рідную дочку.*

В реальному житті дівчина приходила зі свідками у хату до парубка, сідала на лавку та вимагала бажаного весілля до тих пір, поки його батьки не давали згоди.

Самосватання дівчини показане й у давньоруській билині «Соловей Будимирович», де Забава Путятішна, улюблена племінниця стольнокиївського князя Володимира, сама пропонує себе у дружини заморському купцю, що їй приглянувся.

І якщо день жіночого самосватання не має конкретної дати, можемо припустити, що при бажанні кожна із нас може зробити подібне коли заманеться.

І хто нам дорікатиме?

Ми всього лише відроджуємо споконвічні українські традиції!

В. Васильєв. Вдягання нареченої на Україні

Відьма — національна героїня!

«Існує переказ про те, що чаклуни і відьми вперше з'явилися у Києві та звідти розійшлися по всій землі», — стверджує Мадлевська. «Переказують, що у Києві спочатку жили тільки чарівники», — відзначає Тулуб. «Відьма відома, я думаю, кожному, хоча вона і водиться, власне, на Україні, а Лиса гора, під Києвом, служить збіговиськом усіх відьом, які тут уночі справляють свій шабаш», — безапеляційно заявляє Даль. «...Існує повір'я у народі, що на Лисій горі, під Києвом, збираються відьми з усього світу», — пише дореволюційна газета «Киянин».

Настав час і нам збагнути, що відьма, безсумнівно, українська національна героїня, така ж сама, як і граф Дракула — герой Румунії. (І нагадаю, румуни вважають свого Влада Цепеша персонажем позитивним.) Але ж, крім цього, відьма до того ж корінна киянка! А Київ — одна із відьомських столиць світу.

До слова «відьма» найчастіше додають «київська» («люта, як відьма київська»). Київські відьми в українських казках змальовані найстарішими і наймудрішими. А слово «києвиця» (із яскраво вираженим коренем «Київ») — лише один із синонімів відьми.

Сьогодні зв'язок Києва і відьом здається нам чимось на кшталт забутої казки. Але для наших не зовсім далеких пращурів це була світська хроніка. І протягом XVII — початку XX сторіччя чоловіки з підозрою ставилися майже до всіх киянок, особливо молодих і вродливих. Звідси, напевно, і приказка: «В Києві не женись, а в Ромнах кобил не мінйй». У Ромнах було дуже багато циган, які викрадали коней. Що ж до Києва...

Усі знали: якщо киянка, то точно відьма!

Таким чином, сприйнявши загальний міф, поет Микола Гумільов, який вінчався у 1910 році в Києві з юною Анною Ахматовою, написав: «Из логова змиева, из города Киева, я взял не жену, а колдунью». (Хоча його дружина народилася в Одесі, а в Києві прожила декілька років.)

Чоловіки XIX сторіччя переказували один одному історії про жінок, сусідок, кухарок, покоївок, які потайки вночі віддітали на шабаш через димар, подібно до теперішніх рибальських байок та історій своїх амурних походеньок із моделями. Типовий приклад наведено в мемуарах Ясногурського, у яких є розповідь його приятеля про те, що замолоду той підглядав за кухаркою Варварою і начебто бачив на власні очі, як та зникла в димарі... При цьому сам автор зовсім не сумнівається в правдивості розповіді приятеля!

Цю ж розхожу київську плітку опоетизував Пушкін у своєму «Гусарі» (1833 р.). І після Олександра Сергійовича вже всі знали про головну незвичність Києва:

*То ль дело Киев! Что за край!
Валятся сами в рот галушки,
Вином — хоть пару подавай,
А молодницы-молодушки!*

*...Разделась донага; потом
Из склянки три раза хлебнула
И вдруг на венике верхом
Взвилась в трубу — и улизнула.*

*Ей-ей, не жаль отдать души
За взгляд красоты чернобривой.
Одним, одним не хороши...»
— А чем же? Расскажи, служивый.*

Дивно, що зараз стара приказка «У Києві не одружуйся» переродилася у міф нового часу, прямо протилежний за змістом. Мовляв, знищивши у роки полювання на відьом увесь свій жіночий генофонд красунь, іноземці зараз приїдять по дружин до нас, бо українки — найвродливіші жінки у світі.

І цей міф мені вже точно не хочеться оскаржувати!